

TU, GIRUŽE ! . .

DAINŲ PYNĖ SU JUNGTIES TEKSTAIS

Surinko ir sujungė
Pranas Zaranka

Pynė buvo atlikta 1961m. VIII. 9. Studentų ateitininkų vasaros stovykloje Dainavoje

*Perrašyta 2003. V. 17
LIVONIA, MICHIGAN, U.S.A.*

TU, GIRUŽE! . .

ĮŽANGA
dešimtį,

Kai daina vis rečiau mūsųose bepasigirsta, kai net tie patys žmonės, prieš

ar net penkerius metus ir iškylose ir subuvimuose, o ir pačioj Dainavoj, dainomis skardėję, pradeda atleisti stygas, tai ateitininkų stovyklose rengiami dainų vakarai daros ir prasmingesni ir reikalingesni.

Visokių yra buvę vakarų: planuotų ir be plano - tikro rėkimo iš širdies. . . visų gi bendras bruožas - masinis dainavimas.

Ir šį vakarą dainuosime visi. Tos paprastos ir daugeliui žinomos dainelės, tikiu, sukels mielus prisiminimus. Pagrindinis šio vakaro dainų motyvas - giria. Tad keliaukime visi į girelę .

1. DAINA Aš išėjau į girelę, kur čiulba ulba volungėlė,
Gieda volungėlė, o ta lakštingėlė, gieda volungėlė, o ta lakštingėlė.

Aš paklausiau volungėlės, aš paklausiau lakštingėlės:

Kur mano motulė ir senas tėvelis, kur mano motulė ir senas tėvelis ?

Man atsakė volungėlė, man atsakė lakštingėlė,

Kad mano motulė ir senas tėvelis, kad mano motulė ir senas tėvelis,

Kad mano motulė aukštajam kalnely.

Aukštam kalnely ne tik motulė guli. Kažkur palaidoti žali beržynėliai, svaigūs pušynėliai, raudonos uogos ir jų rinkimas, riešutų kekės lazdynuos, ach, kiek daug smagios jaunystės, šilais skambėjusios, aukštam prisiminimų kalnely guli . .

Auga ir čia ažuolai, bet ar jie gali prilygti Lietuvos ažuolėliui ? . .

2. DAINA Augo girioj ažuolėlis, augo girioj ažuolėlis,
Augo girioj ažuolėlis, pas tėvelį sūnaitėlis, pas tėvelį sūnaitėlis.

Rūpinosi tėvužėlis, rūpinosi tėvužėlis,

Rūpinosi tėvužėlis, kad jo mažas sūnaitėlis, kad jo mažas sūnaitėlis.

Nesirūpink, tėvužėli, nesirūpink, tėvužėli,

Nesirūpink, tėvužėli, užaugo tavo sūnaitėlis, užaugo tavo sūnaitėlis.

Užaugo tavo sūnaitėlis, užaugo tavo sūnaitėlis,

Užaugo tavo sūnaitėlis, bus Lietuvos kareivėlis, bus Lietuvos kareivėlis.

Lietuvis tiek suaugęs su giria, su medžiais, kad jo dainose labai apstu žmogaus ir medžio palyginimų, paralelizmų. Sūnelis - ažuolėlis, dukrelė - liepužėlė ir pan.. Tačiau ne literatūrinis nagrinėjimas yra šio vakaro tikslas. Mes einame į girią įvairiais takeliais. Iš kiekvieno pašamonės iškils įvairūs ir būtinai kitoki vaizdai, tolimi ir artimesni pergyvenimai, patirtys. Štai vaikų dainelė "Išėjo tėvelis į mišką". Ar neprimena ji mums palaimintos vaikystės dienų, mokyklos pavasarinių iškylių į mišką ?

3. DAINA Išėjo tėvelis į mišką, išėjo motinėle į mišką,
Išėjo tėvelis, išėjo motinėle, išėjo visi vaikai į mišką.

Pamatė tėvelis pelėdą, pamatė motinėle pelėdą,
Pamatė tėvelis, pamatė motinėle, pamatė visi vaikai pelėdą.
Nušovė . . . Parnešė . . . Nupešė . . . Iškepė . . . Suvalgė . . .

Labai dažnai dainos turinys būna nustelbtas aplinkybių, kuriose ta daina buvo arba pirmą kartą išgirsta, arba stipriau išgyventa.

4. DAINA Oi tu, jieva, jievužė, ko nežydi žiemužę,
 O ja, o ja , ja, ko nežydi žiemužę?
Kaip žydėsiu žiemužę, šalna šaldo žiedelius,
O ja, o ja, ja šalna šaldo žiedelius.
 Šalna šaldo žiedelius, vėtra laužo šakeles,
O ja, o ja, ja vėtra laužo šakeles.

Čia vėl regėjom vaikų būrelį, ratelį bežaidžiantį. Gal Lietuvoj, o gal jau čia šeštadieninės mokyklos vakarėlio metu. Pati jieva, baltažiedė, retai kam vaizduotėj atgijo. O ji buvo balta ir svaiginančiai kvapi . . .

Labai panašiai klausinėjamas ir putinėlis, kuris mūsų dainose ne kartą minimas.

5. DAINA Ko liūdi, putinėli, ko liūdi, ko liūdi, žaliukėli, ko liūdi ?
 Tu užaugai tarp medelių, krovei žiedus ant šakelių, ko liūdi ?
To liūdžiu, šermukšnele, to liūdžiu, to liūdžiu, žaliukėle, to liūdžiu.
Šalna šaldo žiedužėlius, vėtra laužo šakužėles, to liūdžiu.

Kai merginoms įtikti norim, dainuojam apie Lietuvos mergeles, gražesnes ir už putino uogeles . . .

6. DAINA Kai aš jojau per žalią girelę, nusilaužiau putino šakelę,
 Nusilaužiau putino šakelę.
Nusilaužiau putino šakelę ir sušėriau žirgui per galvelę,
Ir sušėriau žirgui per galvelę.
 Ir sušėriau žirgui per galvelę, ir pabiro putino uogelės,
 Ir pabiro putino uogelės.
Gražios, gražios putino uogelės, dar gražesnės Lietuvos mergelės,
Dar gražesnės Lietuvos mergelės.

Girioj paklysti nesunku. Dažnai ir jaunystė pilna klaidžiojimų ir šauksmo klausimų girioje . . . Ir ši dainų pynė neveda mūsų tiesiu parko taku, o nusuka takiūkščiais nuo vieno medžio prie kito, nuo vienu nuotaikų prie kitų. Vieni gal sugebam prisišaukti giružės prisiminimus, kai kitiems ir medeliai didi, nenuėina, nenuėina ir balselis toli . . .

Tos klaidžiojimų dainos vardu ir pavadinta ši pynė - Tu, Giružė! . .

7. DAINA Tu, giružė, tu žalioji mano, tu giružė, tu žalioji mano,
 Aš vaikščiojau, paklydusi buvau, aš vaikščiojau, paklydusi buvau.

Šaukiu, šaukiu, tėvužėlio mano, šaukiu, šaukiu tėvužėlio mano,
Šaukiu, šaukiu, neprišaukiu aš jo, šaukiu, šaukiu, neprišaukiu aš jo.
Tai man rodos ir medeliai didi, tai man rodos ir medeliai didi,
Nenuėina, nenuėina ir balselis toli.
Tu, giružė, tu žalioji, mano, tu, giružė, tu žalioji mano,
Aš vaikščiojau, paklydusi buvau, aš vaikščiojau, paklydusi buvau
Šaukiu, šaukiu bernužėlį savo, šaukiu, šaukiu bernužėlį savo,
Šaukiu, šaukiu ir prišaukiu aš jo, šaukiu, šaukiu ir prišaukiu aš jo.

Tai man rodos ir medeliai maži, tai man rodos ir medeliai maži,
Tai nuėina, tai nuėina ir balselis toli. . . Tu, giružė, tu žalioji mano! . .

Yra dainų, kurias mėgstame dėl jų melodijos, gyvumo, linksmumo, melancholijos, kitas gi mėgstam dėl to, kad jos mums ką nors miela, svarbaus primena. Pav., Žemaitijos man neprimena nei "Už Raseinių ant Dubysos", nei "Žemaičių žalias kraštas aidi, net nei "Pempel, pempel koudoutoje", o vienas dainos posmas, kurį išgirdau bėgdamas iš Lietuvos: "Sėk, sesute, žalią rūtą, kad Lietuva laisva būtų".

Prieš septyniolika metų, traukdamiesi į vakarus kažkur prie Luokės vaikštinėjom su broliu laukais spręsdami "būti, ar nebūti", bėgti, ar nebebėgti klausimą.

O už kalno mažas piemenukas visa gerkle dainavo-šaukė: "Sėk, sesute, žalią rūtą, sėk sesute žalią rūtą, kad Lietuva laisva būtų!" Jis šaukė tą patį ir tą vieną posmą, ir ten nebuvo nei balso grožybės, nei melodijos žavios, o vienok tuo metu atrodė, kad to piemenėlio gerklyte šaukė visa Lietuva. . . Aš manau, kad kiekvienas iš mūsų panašiai suskambėjusių dainų gyvenime turėjom, ar turėsime.

"Kai aš jojau per žalią girelę, aukštai švietė mėnulis" dainą dainavau jau Leliūnuos, bet priešdėlis "taigi" prieš ram tad rylią visada Kennbunk Porto vasaros stovyklą primena . . .

8. DAINA Kai aš jojau per žalią girelę, aukštai švietė mėnulis.
(Taigi) Ram tad rylią, ram tad rylią lylią, aukštai švietė mėnulis.
Nenujojau nei pusės kelelio, gražin mane atgalios. Taigi . . .
Galva sukas, širdis perpus plyšta, kad paimt jos negaliu. Taigi . . .

Sutinkant, kad daina dažnai turi ryšį su žmogau praeitimi, mums nereikėtų stebėtis, kad

Seniesiems lietuviams Vanagaičio kupletai ir dainuškėlės, ar Pupų dėdės polkos yra daug gražesnės už Čiurlionio ansamblio dainas ar Jonušo maršus. Nereikia stebėtis, kad kai kuriems, o ypač kai kurioms Šabaniauskas yra Kauno žaviųjų vakarų simbolis.

Yra dainų, kurias smagiai dainuojam, nors jų turinys tragiškas . . .

9. DAINA: ATSKREND sakalėlis per žalią girelę, atmušė sparnelius į sausą eglelę,
Atmušė sparnelius į sausą eglelę.

Pažiūrėk, mergele, į sausą eglėlę, kai pradės žaliuoti, tai tu būsi mano,
Kai pradės žaliuoti, tai tu būsi mano.

Sausoji eglėlė žaliuoti pradėjo, kur gi tas bernelis, kurs mane
mylėjo?

Kur gi tas bernelis, kurs mane mylėjo?

Ar už jūrių marių, ar už vandenėlių, ar kitas mergeles mylėti pradėjo?

Ar kitas mergeles mylėti pradėjo?

Nei už jūrių marių, nei už vandenėlių, tik kitas mergeles mylėti
pradėjo.

Tik kitas mergeles mylėti pradėjo.

Kartais daina primena žmogų, dainą išmokusį arba mėgusį tą dainą dainuot.
Dainuodamas "Augin tėvas du sūnelių" prisimenu dėdę Augustiną. Kai keli
pusbroliai per šventą Petrą susirinkdavom jo pasveikinti, ir kai prie stalo
užtraukdavom dainas, dėdė visas atlaikydavo, bet kiekvieną kartą nubraukdavo
ašarą per "Augin tėvas" . . .

Grįždami prie medžių, nepamirškim ir uosio. Vienas iš kietųjų medžių, ne
veltui ir "Eglės žalčių karalienės" pasakon patekęs. Kai dainuoju "Kirsiu
uosiuką",

Visada stovi prieš mane senasis Balys Polikaitis, tą dainą mėgęs ir mane
išmokęs. Prisimena ir visas "polikaitynas" kadais dainomis skambėjęs, dabar gi
jau likimo kirviu apkapotas, tik Bronium, vaikščiojančiu Juškos dainynu begalįs
pasididžiuoti.

10. DAINA: KIRSIU UOSIUKĄ ir ažuolėlį, klosiu tiltelį per Nemunėlį,

Klosiu tiltelį per Nemunėlį,

Klosiu tiltelį per Nemunėlį, lankysiu mergelę kas vakarėlį,

Lankysiu mergelę kas vakarėlį.

Sulūžo tiltelis pirmu žingsneliu, pravirko mergelė pirmu žodeliu,

Pravirko mergelė pirmu žodeliu.

Sakyk, mergytė, kas tau nutiko, aš josiu į šalį, aš gausiu kitą,

Aš josiu į šalį, aš gausiu kitą.

Gausiu mergytę vienturtėlę, su didžiu kraiteliu, su pasogėle,

Su didžiu kraiteliu, su pasogėle.

"AUGO SODE KLEVELIS" visi esam dainavę. Kažkas prie tos dainos pridėjo
"Viens du, graži Lietuva, kaip gėlė žydi visada. Žodžiai labai patrijotiški, bet
melodija "gudu tvoskia" - rusiška. Tokios "puošmenos" atsisakykime.

Dainą apie klevelį ant kalno išmokau iš Skiemonių mokyklos mokinių, ten
mokydamas 1943 - 1944 m.m. Penkto - šešto skyriaus mokiniai rytą, dar prieš
pamokas, ant mokyklos gonkų tą dainą smagiai, dviem balsais dainuodavo.

11. DAINA: ANT KALNO KLEVELIS stovėjo, klevelio lapeliai mirgėjo.

Klevelio lapeliai mirgėjo, brolis ant žirgelio sėdėjo.

Brolis ant žirgelio sėdėjo, su jauna mergele kalbėjo.

Su jauna mergele kalbėjo, auksinį žiedelį žadėjo.

Ne visada žiedelis laimę neša. Motulės išsiilgus, tris dienas keliauja dukrelė jos lankyti, girioj tik gegulę girdi . . .

12. DAINA: AUGINO MOTULĖ mus tris, kaip vieną, išleido šalelėn tik mane vieną.

Tris dienas , tris naktis keleliu ėjau ketvirtą naktelę girioj nakvojau.

Išgirdau , girdėjau girioj balselį, mįslijau, dūmojau, motulė šaukia.

Nei šaukė, nei laukė manęs motulė, tik gailiai kukavo girioj gegulė.

Giria - dažna visų keliautojų poilsio vieta - viešbutis. . . Kareivėlį klausiamo:

13. DAINA: OI, KAREIVI, KAREIVĖLI, kur nakvosi šią naktelę?

Liu ly, liu ly , liu ly, liu ly, kur nakvosi šią naktelę?

Ar girelėj po eglele, ar pas mylimą mergelę?

Liu ly, liu ly, liu ly, liu ly, ar pas mylimą mergelę?

Giria kareivių dainose ne retai minima. Už girelės priešas laukia . . .

14. DAINA: ANT NEMUNO KRANTO kareivis gulėjo,

Pakėlęs galvelę į dangų žiūrėjo. 2 k.

Kelkis, kareivėli, balnok juodbėrėlį,

Jau tavo pulkelis vieškelėliu traukia. 2 k.

Jau tavo pulkelis vieškelėliu traukia,

Anapus girelės piktas priešas laukia. 2 k.

Kad mergužėlės kareiviam kepures dabina, iš vienos dainos žinom. Įdomu, kad vienoj

dainoj ir pats putinėlis nei šakų, nei žiedų žalnieriui negaili . . .

15. DAINA. PUTINĖLI, AUDONASAI, putinėli, tu žaliasai, putinėli, tu žaliasai.

Ko stovėjai prie kelelio, ko stovėjai prie plačiojo, ko stovėjai prie plačiojo.

Eina šaunūs žalnieriū, eina šaunūs vandrovoti, eina šaunūs vandrovoti.

Nuskins tavo šakužėles, nuskins tavo gražius žiedus, nuskins tavo gražius žiedus.

Tegu skina mano žiedus, bil tėvynę drąsiai gina, bil tėvynę drąsiai gina.

Ne kartą Lietuvos giria matė tėvynę ginančius vaikus, tik niekada taip ryškiai lietuvio laisvės kova nebuvo surišta su mišku, su giria, kaip partizanų kovose. Juos miško broliais - miškiniais vadino. Daug drąsios aukos matė miškas, daug kraujo ir ašarų sugėrė jo samanose. Ir lūžo kartu su sūneliais ažuolėliais ir dukrelėm liepužėlėm. Daug kančios regėjo girios ir daug liūdny girdėjo partizanų dainų. O jų dainos ne vien apie žygius ir kerštą bylojo - buvo ten daug ilgesio. Ilgesio juodų arimų, artojo dainos, ir sesutės, ir motulės senos . . . Buvo ten ir laisvės atgimimo vilties.

16. DAINA: TOLI UŽ GIRIŲ LEIDOS SAULĖ, dainavo broliai ardami,
Dainavo tėviškės artojai, juodą arimą versdami. 2 k.
Stovėjai, mama, tu prie lango, sakei, vakaras gražus.
Ir per naktis tu nemiegojai, prie lopšio supdama vaikus. 2

k.

Dabar ilgu žaliajam sodžiuj toli išklydusių vaikų,
Ir vakarai tokie nuobodūs be jokio džiaugsmo, be dainų. 2 k.
Bet lauk motule, aš sugrįšiu, sugrįšiu tavęs išbučiuot.
Kaip gera pas tave, mamyte, pabūti ir pasisvečiuot. 2 k.

Ten, toli liūdnei ošia Aukštaitijos, Dzūkijos, Žemaičių, Sūduvos girios . Ant
užgriautų
bunkerių auga nauji atžalynai ir laukia laisvės dienų. Ar gims nauja daina , jei
mes nebemokėsime senų ???